

کلام جدید مبانی و آموزہ‌ها

پیشکش
علی اوجہی

آمنارست اسلام

۳۵۰

اوجبی، علی، ۱۳۴۳ -
 [کلام جدید، مبانی و آموزه‌ها]
 کلام جدید، مبانی و آموزه‌ها / به کوشش علی اوجبی. - تهران: اساطیر، ۱۳۸۷
 ۳۹۹ ص. (انتشارات اساطیر، ۳۵۰)
 ISBN 964-331-427-8
 فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
 نمایه
 واژه‌نامه
 کتابنامه به صورت زیرنویس
 ۱. کلام. ۲. مسیحیت.
 ۲۹۷/۴ BP ۲۰۳ / الف ۸ ی ۸
 ۱۱۸۶۹۹۵ ۱۳۸۷ کتابخانه ملی ایران

قیمت ۸۰۰۰ تومان

انتشارات اساطیر

کلام جدید، مبانی و آموزه‌ها
 به کوشش علی اوجبی
 چاپ اول: ۱۳۸۷
 حروفچینی: نصرتی
 لیتوگرافی و چاپ: دیبا
 تیراژ: ۲۲۰۰ نسخه
 شابک: ۹۶۴-۳۳۱-۴۲۷-۸
 حق چاپ محفوظ است.

نشانی: میدان فردوسی، اول ایران‌شهر، ساختمان ۱۰
 تلفن: ۸۸۳۰۰۱۴۸ ۸۸۳۰۱۴۷۳ ۸۸۸۲۱۴۷۳ نمایر: ۸۸۳۰۱۹۸۵

فهرست مطالب

۹	□ پیشگفتار
۱۳	۱. علم کلام در بستر تحول: علی اوجبی
۱۳	روش های تعریف یک علم
۱۴	موضوع علم کلام
۱۷	تعریف علم کلام
۱۸	نتیجه
۱۹	روش علم کلام
۲۱	تطور و پویایی علم کلام
۲۴	تحول در متد
۲۵	تطور مبادی استدلال های کلامی
۲۸	کلام جدید
۲۹	وجه تسمیه کلام جدید
۳۰	شهید مطهری و کلام جدید
۳۳	اشارات پایانی
۳۷	۲. پیوند علم کلام با سنت و تجدد: محمدرضا اسدی
۳۹	گذری اجمالی بر تاریخ و تعریف علم کلام
۴۳	وظایف علم کلام
۴۳	علم کلام و دفاع از دین
۴۶	کلام جدید و دین شناسی
۴۷	دو تصویر از مفهوم کلام جدید
۵۰	موضوع علم کلام
۵۲	وظایف کلام جدید و ربط آن با ایمان
۵۳	روش کلام جدید
۵۴	مسائل کلام جدید
۵۶	نسبت کلام جدید با فلسفه دین
۵۹	۳. کلام جدید: عبدالله جوادی آملی
۶۰	علم کلام چیست؟
۶۱	وجه تسمیه علم کلام
۶۳	معیار جدید بودن علم کلام

- ۶۵..... وظیفه علم کلام
- ۶۷..... اعتبار عقل
- ۶۹..... رسالت حوزه
- ۷۳..... ۴. مسائل جدید کلامی در سده اخیر: غلامعلی حدّاد عادل
- ۷۳..... آیا کلام جدید وجود دارد؟
- ۷۳..... مسئله سازگاری و ناسازگاری اسلام و علم در عصر مشروطیت
- ۷۵..... پاسخگویی به شبهات و القانات مارکسیستی
- ۷۷..... علوم انسانی غربی در دهه سی و چهل
- ۷۹..... تفکر التقاطی
- ۸۰..... مسائل جدید حکومتی در دهه ۶۰
- ۸۴..... کلام جدید یا مسائل جدید کلامی
- ۸۵..... ۵. پرسش و پاسخی چند پیرامون مبادی کلام جدید: بهاءالدین خرمشاهی
- ۸۹..... ۶. مطهری و علم کلام جدید: رضا داوری اردکانی
- ۱۲۵..... ۷. علم کلام از دیدگاه استاد مطهری: علی دژاکام
- ۱۲۷..... موضوع علم کلام
- ۱۲۸..... روش علم کلام
- ۱۳۰..... ضرورت پیدایش کلام جدید
- ۱۳۱..... تاریخچه علم کلام در جهان اسلام
- ۱۳۳..... مذاهب کلامی اسلامی
- ۱۳۳..... کلام شیعه
- ۱۳۴..... متکلمان ایرانی
- ۱۳۶..... برخی از متکلمان عامه
- ۱۳۶..... تاثیر کلام بر فلسفه
- ۱۳۸..... تاثیر فلسفه بر کلام
- ۱۳۹..... تفاوت‌های فلسفه و کلام
- ۱۴۱..... ۸. تحلیل مفهوم تجدد در کلام جدید: احد فرامرز قراملکی
- ۱۴۲..... آفات متدیک اندیشه کلامی معاصر
- ۱۴۵..... هویت معرفتی علم کلام
- ۱۴۸..... مفهوم تجدد در علم کلام
- ۱۴۸..... ۱. تجدد در مسائل
- ۱۵۰..... ۲. تجدد در هدف
- ۱۵۰..... ۳. تجدد در روشها و رهیافتها

۴. تجدد در موضوع	۱۵۱
۵. تجدد در زبان	۱۵۳
۶. تجدد در مبادی	۱۵۳
۷. تجدد در هندسه معرفتی	۱۵۴
تمایز دو مفهوم تجدد در کلام	۱۵۵
۹. کلام جدید در جهان اسلام: محمد مجتهد شبستری	۱۵۷
تحول فلسفی	۱۵۷
تحول فرهنگی - سیاسی	۱۵۸
تحول علمی، صنعتی و اقتصادی	۱۵۹
مسائل کلام جدید	۱۶۱
وظایف حوزه‌های علمی در عصر جدید	۱۶۶
۱۰. درآمدی بر مبادی کلام جدید: همایون ممتی	۱۷۳
تعریف کلام جدید	۱۷۳
موضوع کلام جدید و رسالت آن	۱۷۹
فوائد و رهاوردهای کلام جدید	۱۸۱
کلام جدید و کلام سنتی	۱۸۲
ارتباط کلام جدید با سایر معارف بشری	۱۸۳
روش کلام جدید	۱۸۴
مسائل کلام جدید	۱۸۴
استاد مطهری، بنیانگذار کلام جدید	۱۸۶
۱۱. متکلمان معاصر غربی: سیدمسعود اسماعیلی	۱۸۹
بولتمان	۱۸۹
کارل بارث	۱۹۴
پل تیلیخ	۱۹۶
دینتریش بونهافر	۱۹۷
۱۲. مقدمه‌ای در باب الهیات: شهرام پازوکی	۲۰۱
تعریف	۲۰۱
اشتقاق لغوی و پیشینه تاریخی	۲۰۱
اقسام الهیات	۲۰۴
تئولوژی در عالم اسلام	۲۰۹
۱۳. مقدمه‌ای بر کلام جدید مسیحی: دیوید اف. فورد / ترجمه سیدذبیح‌الله جوادی	۲۱۳
کلام جدید چه نوع موضوعی است؟	۲۱۳

۲۱۸	مسائل کلامی جدید
۲۱۸	مسائل سیستماتیک مورد بحث
۲۲۰	مکملها
۲۲۱	جبران و انتقاد از گذشته
۲۲۳	قرن نوزدهم: آفرینش و بحران
۲۳۳	زمینه‌ها و علایق
۲۳۷	منابع و مأخذ
۲۳۹	۱۴. الهیات مسیحی: ایوکانگر / ترجمه فروزان راسخی
۲۴۰	بسط تاریخی
۲۵۵	شان الهیات
۲۵۷	الهیات به عنوان علم
۲۵۸	اجزا و صور الهیات
۲۶۱	الهیات معاصر
۲۶۳	مأخذ و مراجع پاورقی‌ها
۲۶۵	۱۵. نگاهی اجمالی به دیدگاههای فربتهوف شوان در باب حکمت خالده: فروزان راسخی
۲۶۵	معرفی شوان
۲۶۹	توضیح چند اصطلاح در آثار شوان
۲۷۶	سیری در فصول کتاب اسلام و حکمت خالده
۲۹۱	۱۶. فلسفه دین و کلام جدید: محمدرضا کاشفی
۲۹۸	فلسفه دین
۳۰۴	رابطه فلسفه دین با علوم دیگر
۳۰۸	مسائل فلسفه دین
۳۱۱	علم کلام
۳۱۲	رسالت علم کلام
۳۱۴	کلام جدید
۳۲۰	کلام جدید و علوم
۳۲۲	مسائل کلام جدید
۳۲۴	روش تحقیق در کلام جدید
۳۲۵	تفاوت کلام جدید و فلسفه دین
۳۲۷	ختم سخن
۳۲۹	واژه نامه انگلیسی به فارسی
۳۳۵	واژه نامه فارسی به انگلیسی
۳۴۱	نمایه‌ها

پیشگفتار

گویند شرافت یک علم به شرافت موضوع و غایت آن است، اگر این چنین است، پس علم کلام، اشرف معارف بشری است. زیرا تنها دانشی است که به تبیین و تشریح تصورات و تصدیقات بنیادین دینی می‌پردازد. آنها را اثبات می‌کند و از حریم مقدس دین در مقابل شبهات پاسداری می‌کند. چه موضوعی با ارزش‌تر از معارف دینی؛ و چه مفهومی زیباتر از واجب الوجود من جمیع الجهات و خلق و آفرینش و رابطه آفریده و آفریدگار؛ و چه تصدیقی پر بارتر از تصدیق به وجود خالق و جهان دیگر و بهشت و دوزخ؛ و چه غایتی برتر و با اهمیت‌تر از پاسداری از حریم قدسی دین، نفی تفکرات ضدّ دینی، ایجاد زمینه برای پیدایش ایمان مذهبی، و گشودن دریچه‌ای به سوی عالم ملکوت، و نمایان ساختن جمال و جلال حقایق فراطبیعی در مقابل دیدگان تشنگان حقیقت؟!

اهمیت و نقش این علم از یک سو؛ و تکلیف الزامی رسولان الهی بر اینکه اصول و اعتقادات دینی را باید با تعقل پذیرفت و نه با تعبد، از سوی دیگر؛ تمامی دین باوران، بویژه دانشمندان متأله و دین پژوهان دیندار را در طول تاریخ، بر آن داشته است تا به نحوی به این علم بپردازند و با انواع ادله عقلی و نقلی، دیگران را به فراگرفتن آن ترغیب کنند. از این رو، کمتر عالم دینی را می‌توان یافت که در این زمینه اثری و لو در حد رساله‌ای در برخی از مسائل کلامی به رشته تحریر دریاورده باشد.

این دانش پربار در طی حیات پرفراز و نشیبش، در اثر عوامل متعددی همچون: رشد افق فکری مخاطبان، به وجود آمدن پرسشها و شبهات جدید، بتدریج بر رشد و غنای خویش افزود.

علم کلام به مقتضای رسالتی که بر عهده دارد، از جمله دانشهایی است که همواره در حال نو شدن است. از این رو در هر مقطعی از زمان، ما با کلامی جدید مواجهیم.

علم کلام همچون سایر معارف بشری، مبتنی بر مبادی و مقدماتی است که بدون آنها، فراگرفتن این علم، اگر ممکن نباشد، بسیار دشوار می‌نماید.

پیشینیان، در مقام تعلیم یک معرفت و یا تألیف کتابی پیرامون آن، سنت حسنه‌ای داشتند. ایشان در آغاز، مطالبی را تحت عنوان رئوس ثمانیه، به دانشجویان خویش عرضه می‌کردند؛ مباحثی چون: تعریف علم، موضوع علم، غرض علم، روش علم، ابواب علم، پدیدآورنده علم، وجه تسمیه علم و فایده علم. اما این سنت حسنه، بتدریج به فراموشی سپرده شد. امروزه معاصران جز مواردی اندک، به این مهم نمی‌پردازند؛ و همین امر باعث سردرگمی مخاطبان آنها می‌شود.

کلام جدید نیز از جمله اصطلاحات رایج دهه‌های اخیر است که محققان پیرامون مسائل آن به طور مبسوط به بحث پرداخته‌اند؛ اما با کمال تعجب و تأسف، کمتر کسی را می‌توان یافت که به مباحثی مانند: تعریف کلام جدید، موضوع کلام جدید، روش کلام جدید پرداخته باشد. از این رو هاله‌ای از ابهام آن را فراگرفته است.

آنچه که در پیش رو دارید، تلاش ناچیزی در جهت رفع این نقیصه است. کتاب حاضر، دفتر نخست از مجموعه مقالاتی است که پیرامون

برخی از مباحث مقدماتی کلام جدید، همچون: تعریف کلام جدید؛ موضوع کلام جدید؛ وجه تسمیه کلام جدید؛ ارتباط کلام جدید با کلام سنتی، الهیات مسیحی، فلسفه دین و دیگر معارف؛ متد کلام جدید؛ فواید و رهاوردهای کلام جدید؛ امّیات مسائل و ابواب کلام جدید و عمده‌ترین و شاخص‌ترین متکلمان و صاحب نظران کلام جدید، به رشته تحریر درآمده است، تا شاید مدخلی باشد برای ورود شایسته و بایسته به مسائل کلام جدید و زدود ابهاماتی که پیرامون این اصطلاح در ذهن اغلب مخاطبان وجود دارد.

طرح اولیه این دفتر، در چند سال پیش، ترسیم شد. محورهای بحث در اختیار بیشتر اندیشمندان معاصر داخلی قرار گرفت. عده‌ای با آغوش باز این تلاش خالصانه را استقبال کردند؛ و برخی نیز متأسفانه، به عللی - که ذکر آنها شایسته این مقام نیست - از ورود به این میدان، امتناع ورزیدند و ترجیح دادند تا از بیرون نظاره گر مباحث باشند؟! و اندکی نیز به خاطر صعوبت و دشواری کار و...، آن را گردابی هایل می‌انگاشتند و از مواجهه با آن منع می‌کردند. اما به مقتضای «مَن طلب شیئاً و جدّ وجد» و با عنایات حضرت حق، علی‌رغم قَلت بضاعت خویش، راه را آغاز کردم، با این امید که بزرگان، کربمانه در اصلاح و اکمال کاستیها، یاری رسانند.

در طی کار، به برخی از مقالات چاپ شده نیز برخورد کردم که ارتباط مستقیم به موضوعات این دفتر داشتند، از این رو از آنها نیز بهره بردم.^۱

۱. این مقالات عبارتند از: «مقدمه‌ای در باب الهیات»، شهرام پازوکی، فصلنامه ارغنون، سال دوم، شماره ۵ و ۶؛ «کلام جدید در جهان اسلام»، محمد مجتهد شبستری، مجله حوزه، سال ۶ و ۷، شماره ۴۲، بهمن و اسفند ۱۳۶۹. مقاله اخیر توضیحانی است پیرامون مطرح شدن مبانی و پرسشهایی که می‌تواند به کلام جدید اسلامی منتهی شود. این مقاله در اصل به صورت مصاحبه و پرسش و پاسخ بود که اینک با حذف پرسشها و جایگزینی عنوان‌های مناسب، به چاپ می‌رسد؛ «مطهری و کلام جدید» رضا داوری اردکانی،

این اثر نخستین بار در آبان ماه سال ۱۳۷۵ تحت عنوان «کلام جدید در گذر اندیشه‌ها» از سوی مؤسسه فرهنگی اندیشه معاصر به چاپ رسید و خوشبختانه با استقبال اندیشمندان و علاقه‌مندان این حوزه مواجه شد و در برخی از دانشگاه‌ها به عنوان متن درسی انتخاب گردید. متأسفانه اصرارهای مکرر نگارنده و مخاطبان برای چاپ دوم اثر مورد موافقت ناشر قرار نگرفت. از این رو با افزودن دو مقاله و نمایه‌ها و ویرایش متن مجموعه جدید این اثر با عنوان کلام جدید مبانی و آموزه‌ها آماده شد. در پایان از تمامی کسانی که در به انجام رسیدن این اثر سهیم بودند بویژه جناب آقای دکتر محمدرضا اسدی که همواره قرین نظرات عالمانه ایشان هستم و نیز جناب آقای جریزه‌دار که به گرمی از پیشنهاد چاپ این اثر استقبال کردند و سرکار خانم معصومه نصرتی که به زیبایی و دقت حروفنگاری کتاب را عهده‌دار شدند، تشکر و تقدیر می‌نمایم.

فروردین ۱۳۸۶ خورشیدی

علی اوجبی